

В. В. ЗАЙЦЕВ, Р. О. РОДИНСЬКИЙ

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК САНІТАРНО-АВІАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ

Дніпровський державний медичний університет, м. Дніпро, Україна

Мета: всебічно дослідити та висвітлити історію санітарної авіаційної служби Дніпропетровської області від її зародження до сучасного стану. Реконструювати ключові етапи розвитку не лише хронологічно, а й контекстно, проаналізувати історичні, економічні, політичні регіональні чинники та фактори, що впливали на її зміни: від оснащення та технологічних інновацій до інституціональних змін.

Матеріали та методи. Історичні матеріали, зокрема монографії, публікації періодичних видань, офіційні постанови, закони, оцифровані архіви довідки та державні звіти. При цьому застосовувалися бібліосемантичний, описовий та історичний методи обробки даних.

Результати. Служба санітарної авіаційної допомоги Дніпропетровщини має об'ємну та примітну історію з власними чіткими регіональними особливостями, значними змінами, які відбулися від першого польоту під дією низки факторів, зокрема історико-геополітичних, економічних, культурних, медичних. Зібраний матеріал та процес його структурованого вивчення уявляється цінним внеском у загальному аналізі регіональних служб санітарної авіації України, що в подальшій перспективі може стати методичним матеріалом для розвитку та розбудови ланцюга екстреної медицини в Україні, створюючи значні перспективи.

Висновки. Історія санітарної авіаційної служби Дніпропетровщини характеризується низькою характерних особливостей, зокрема формування та розвиток на стику століть у складних гартувальних умовах у межах економічних криз, інституціонально-бюрократичних, політичних викликів та особливостей воєнного часу. Така парадигма та характер розвитку й формування не тільки демонструє витривалість та адаптивність відповідного галузево-професійного осередку, а й дає змогу формувати значний потенціал для подальшого розвитку на загальнодержавному рівні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: соціальна медицина; громадське здоров'я; управління охороною здоров'я; історія; санітарна авіація; екстрена медицина; Дніпровський регіон.

Вступ. Санітарна авіаційна служба як один з елементів системи екстреної медичної допомоги відіграє вирішальну роль у порятунку життів у віддалених та важкодоступних регіонах. В Україні, зокрема й на Дніпропетровщині, ураховуючи географічні, кліматичні, інфраструктурні виклики, історичні умови, наземна логістика значно ускладнена. Так, авіаційна евакуація хворих і поранених стає справжнім останнім шансом.

Ця робота у своїй основі присвячена комплексному історичному аналізу санітарної авіаційної служби Дніпропетровщини, важливість дослідження якої чітко зумовлена її роллю в регіональній охороні здоров'я, та корисністю рефлексії над досвідом контекстного розвитку та змін цієї служби: від боротьби з епідеміями та природними катастрофами до сьогоденного повоєнного стану.

Мета: всебічно дослідити, структурувати та висвітлити історію санітарної авіаційної служби Дніпропетровської області від її зародження до сучасного стану. Робота прагне не лише хронологічно реконструювати ключові етапи розвитку,

а й контекстно проаналізувати фактори, що впливали на відповідні зміни.

Хронологічні межі дослідження: з 1923 р. (з моменту першого санавіаційного польоту) до сьогодення.

Матеріали і методи. Історичні матеріали, зокрема: монографії, періодичні видання, офіційні постанови, довідки та державні звіти. При цьому застосовували бібліосемантичний, описовий та історичний методи обробки даних.

Результати дослідження та їх обговорення. Санітарна авіація на українських землях загалом зародилася як певна відповідь на виклики та потреби медицини після Громадянської війни (1917–1922 рр.). Зокрема, на Дніпропетровщині, яку захлинули епідемії тифу та холери. Перший задокументований спеціалізований санітарний політ на теренах України (а загалом й усього СРСР) відбувся на початку грудня 1927 року, коли розроблена на базі Авіазаводу ім. Раднаркому УРСР (нині Харківське державне авіаційне виробниче підприємство) санверсія літака К-2 – К-3 здійснила свої перші вильоти. У Харкові ж у 1931 році

відкрилася перша українська санітарна авіастанція [1].

Дніпропетровськ приєднався до складеної все-союзної мережі в 1936 році з формуванням загону санітарної авіації при аеродромі «Супрун». Початковий авіапарк станції мав біплани По-2С.

Рис. 1. По-2С, Памір. Відкинутий дах фюзеляжу для хворого на ношах, перед ним кабіна лікаря, перед якою відокремлена кабіна пілота

За даними архівів ДАДО, у 1937–1938 роках служба здійснила понад 150 польотів. Основою евакуйованих потерпілих були пацієнти з виробничими травмами (переважно робітники шахт), які потребували екстреної допомоги [2]. У перші роки робота медспеціалістом у санавіаційних бригадах була спряжена з низкою факторів ризику –недостатність техніки призводила до аварій, кабіни літаків були негерметичні, гідного визнання служба довгий час не отримувала. Тому тоді існування санавіації потребувало значного ентузіазму авіаційних медиків [3].

Друга світова війна стала серйозним випробуванням для санавіації Дніпропетровської області. Через стрімкі темпи німецького наступу Україною відповідна інфраструктура не встигла штатно послугувати до окупації. Утім, після захоплення області в серпні 1941 року партизанські загони використовували імпровізовані злітно-посадкові смуги для поодиноких авантюрих евакуацій [4].

З 1943 року після звільнення регіону основою відповідної служби став 8 гвардійський санітарний авіаційний полк, який базувався на аеродромі «Дніпро-Центральний», оснащений літаками Як-6 та По-2. У 1944 році служба евакуювала понад 5 тис. поранених, зокрема учасників форсування Дніпра та наступу правобережжям України. Кожна бригада працювала на виснаження: так, наприклад, 15 жовтня 1943 року один з екіпажів регіональної служби здійснив 12 вильотів за добу, евакуювавши 48 солдатів з оточеного плацдарму на правобережжі біля Переяслав-Хмельницького [5].

Загалом, після Другої світової війни в СРСР і на теренах УРСР розвиток санавіації, на відміну від

попередніх років, відзначався систематичністю, структурованістю та інституціональною підтримкою. У 1940–1950-х роках облаштовувалися станції санітарної авіації та створювалися стандарти для санітарних літаків і відповідного медобладнання. Результатом системного розвитку стало збільшення санітарно-авіаційних станцій та поповнення технічним засобами. Цей процес супроводжувався централізованим плануванням й інтеграцією в мережу районних та обласних лікарень. У другій половині 1950-х років авіапарк служби регіону модернізувався гелікоптерами (Ми-1 та Ми-4), які були здатні перевозити до 4 хворих, не потребуючи значної просторової інфраструктури. У 1962 році на базі дніпропетровського аеродрому «Кайдаки» відкрито спеццентр, де проводили перші тренування з аеромедицинської реанімації [6].

Однак почавшись із позитивним вектором, цей хронологічний період із початком всесоюзного «застою» почав характеризуватися загальнохарактерними бюрократичними проблемами, зокрема щодо інституціонального відношення та підпорядкування служби. Так, у 1963 р. офіційно через «вичерпаність транспортної парадигми», а по суті через багаторічну кризу моделі попереднього управління, санітарну авіацію на всесоюзному рівні адміністративно вивели з підпорядкування Головного управління Цивільного повітряного флоту та почали інтегрувати в структуру Міністерства охорони здоров'я. Такі зміни передбачали ліквідацію автономних станцій санітарної авіації як окремих юридичних осіб та створення на базі обласних, крайових і республіканських лікарень окремих спеціалізованих відділень екстреної та планово-консультативної медичної допомоги. Так, змінювалася ієрархія ухвалення відповідних рішень. З 1963 року функція управління та планування протоколів, методик і тактик реагування в разі екстрених медситуацій перейшла до обраних комісією головних лікарів провідних клінічних установ, тоді як за підрозділами цивільної авіації (по суті мався на увазі «Аерофлот» як монополіст-агрегатор авіаційного транспорту) закріплювалася роль саме технічного виконавця, який був зобов'язаний надавати повітряні судна та кваліфікованих виконавців польотів за заявкою медзакладів. Так, відбулася децентралізація санавіаційної служби. Утім, започатковані процеси, як це було характерно й для інших галузей тих років, були значно лімітовані та недовершені через жорстку систему фондування й підприємницьких лімітів та конфлікту інтересів медичного складника служби з льотним агрегатором («Аерофлотом») призвело до кризи [3].

Незважаючи на низку значних проблем та викликів, санавіаційна служба продовжила свою роботу. У 1978 році введено перші телеметричні системи для моніторингу стану пацієнтів у польоті.

За даними МОЗ УРСР, у 1985 році здійснено 1,2 тис. рейсів. Окремою сторінкою в історії розвитку служби стала ліквідація наслідків Чорнобильської катастрофи 1986 року. За допомогою технічних та кадрових ресурсів Дніпропетровської санавіаційної станції вдалося евакуювати 320 ліквідаторів з опіками та радіаційним ураженням до медустанов Дніпропетровщини [3; 7].

З розпадом СРСР санітарна авіація України загальною опинилася в кризі. Фінансування скоротилося мінімум на 70 %, авіапарк технічно застарів та вичерпав льотний ресурс. Структурно на Дніпропетровщині санавіаційна служба перейшла під юрисдикцію МОЗ України, з базою в Міжнародному аеропорту «Дніпропетровськ». У 1997 році Указом Кабінету Міністрів України № 343/97 створено Державну службу медицини катастроф із регіональним дробленням на Територіальні центри екстреної медичної допомоги та медицини катастроф (ТЦ ЕМД та МК), які мали замінити регіональну санавіацію [10]. Так, функція окремої санавіаційної служби забезпечувалася автономно на рівні обласних лікарень, але фактично трансформувалася в наземну службу, через що сам термін «санавіація» став синонімом виїзду консультанта на реанімобілі [8].

Єдиною структурою, що зберігала авіаможливості, стало Міністерство надзвичайних ситуацій (нині ДСНС), авіаційний підрозділ якого використовував вертольоти Мі-8 та літаки Ан-26 у санітарному варіанті, але виключно для масштабних катастроф та важких хворих [13].

Реформи 2000-х років містили спроби модернізувати парк та розвиток: у 2005 році введено гелікоптери Мі-8МТВ, оснащені дефібриляторами та кисневими системами [9]. Незважаючи на поступову стагнацію (крім іншого, булайхронічна нестача кадрів), санавіація Дніпра вносила важливий внесок у порятунок життів. Зокрема, у 2010 році Дніпровськими підрозділами екстреної медицини евакуйовано 450 людей під час повені в Криму [11]. Окремою сторінкою в історії служби була участь у миротворчих місіях ООН. Так, дніпровські екіпажі транспортували поранених учасників коаліції під час війни в Афганістані [12].

З початком російської агресії на Донбасі у 2014 році Дніпропетровщина перетворилася на медичний хаб України, першою приймаючи поранених бійців, розподіляючи їх як між регіональними медичними закладами, так й у специфіковані інституції в інших регіонах України.

В умовах АТО/ООС панувала виключно військова авіація. Так, санітарно-авіаційна служба з фронту забезпечувалася вимушеною, проте унікальною та ефективною міжвідомчою гібридною моделлю: технічне забезпечення повітряного мосту здійснювалося Міністерством оборони, зокрема підрозділами армійської авіації

Сухопутних військ (11, 16 бригади) та транспортною авіацією Повітряних Сил (15 бригада). Епізодично залучалися й борти Нацгвардії. Через відсутність інфраструктури в зоні бойових дій перше плече забезпечувалося вертольотами Мі-8МТ та їх спецсанмодифікаціями Мі-8МТВ. Літальний апарат, паливо та екіпаж належали Міноборони, а медичний супровід на борту здійснювали військові анестезіологи та фельдшери госпіталів. Точкою передачі відповідальності й зміни юрисдикції слугував військовий сектор аеропорту «Дніпропетровськ». Безпосередньо на злітній смузі функція порятунку переходила до цивільної структури – Обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф. Зустрівши борти, реанімаційні бригади цього рівня здійснювали, окрім стабілізації та транспортування, двовекторний розподіл потоків. Зокрема, критичні пацієнти з «червоної зони» направлялися до Дніпропетровської обласної клінічної лікарні ім. І. І. Мечникова, а пацієнти середньої тяжкості – до Військово-медичного клінічного центру Східного регіону (в/ч А4615). Управління здійснювалося горизонтально: по-перше, через штаб АТО, який ініціював евакуацію, а по-друге, через диспетчерську службу цивільної медицини катастроф, яка забезпечувала наземну логістику. Так, 22 травня 2014 року здійснено першу масову авіаційну евакуацію поранених воїнів із Волновахи. У такому темпі до 2018 року санітарна авіація регіону виконала 2,5 тис. евакуацій [14].

Ще одним викликом стала пандемія COVID-19, яка вкотре примусила службу адаптуватися. За весь час санавіація Дніпропетровщини транспортувала понад 300 пацієнтів із ШВЛ, адаптувавши кабіни техзасобів згідно з ізоляційними нормами: установивши спеціалізовані капсули для хворих (BIO-BAG EBV-30/40), знезаражувальний душ та нормативавши носіння захисних костюмів спеціалістами медбригад [15].

Рис. 2. Спецумови транспортування хворих на COVID-19 на базі Мі-8

Із 24 лютого 2022 року цивільний повітряний простір України було закрито, відповідно до

чого класична санавіація тимчасово припинила існування. З того моменту санітарна авіація Дніпропетровщини працює в режимі воєнного часу, проводячи інтеграцію із західними стандартами. З огляду на масштабність війни, встановлення абсолютно нових парадигм ведення воєнних дій, адаптуються і засоби санавіації. Так, наприклад, у зв'язку із загальним ускладненням роботи авіації через ворожу ППО, у практику введені евакуаційні автобуси [17]. За даними МОЗ, з 2022 року санітарною авіацією загалом по країні здійснено понад 15 тис. евакуацій, включно з 8 тис. з прифронтових територій [16].

Рис. 3. Евакуаційний автобус «Австрійка» зсередини

З 2023 року служба санавіації стала вміщувати й безпілотні засоби. Так, упроваджено дрони

для доставки крові та медикаментів, перевезення поранених і полеглих на полі бою [18].

Перспективи подальших досліджень. У подальшому планується продовжити та розширити роботи з дослідження історії відповідної служби, залучивши інформацію з паперових архівів та газетних фондів.

Висновки. Історія санітарної авіаційної служби Дніпропетровщини характеризується низкою характерних особливостей, як-от формування та розвиток на стику століть у складних гартувальних умовах у межах економічних криз, інституційно-бюрократичних, політичних викликів та особливостей воєнного часу. Така парадигма та характер розвитку й формування не тільки демонструє витривалість та адаптивність відповідного галузево-професійного осередку, а й дає змогу формувати значний потенціал для подальшого розвитку на загальнодержавному рівні.

Внесок кожного з авторів

Автор 1 – Conceptualization; Supervision; Автор 2 – Methodology; Investigation; Data Curation; Formal Analysis; Writing – Original Draft; Writing – Review & Editing; Visualization; Resources.

Фінансування. Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Відповідність нормам біоетики. Проведене в межах роботи дослідження мало історичний характер і не передбачало експериментів за участю людей чи тварин, клінічних втручань або збору персональних даних. З огляду на це, дослідження не вимагало схвалення комісії з біоетики.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Список літератури

1. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». KPI.ua [Інтернет]. До 100-річчя першого польоту українського пасажирського літака К-1; 26 лип. 2025 [цитовано 16 вер. 2025]. URL: <https://kpi.ua/2025-kp29-k-1>.
2. Державний архів Дніпропетровської області. Фонд Р-456: Звіти санітарної авіації 1937–1938 рр. Дніпро: ДАДО, 1938.
3. Ляховець О. І. Цивільна авіація України: минуле, сьогодення, майбутнє. Київ : НАУ, 2005. ISBN: 966-598-163-4.
4. Інститут історії України НАН України. History.org.ua [Інтернет]. Ліберация. Рух Опору на окупованих територіях України у 1941–1945 роках. Т. 1, 2011 [цитовано 29 вер. 2025]. URL: <https://shorturl.at/OQy9H>
5. Каменір В. Warfarehistorynetwork.com [Інтернет]. Нічний стрибок в трагедію (NightJumpintoTragedy); лип. 2010 [цитовано 3 листоп. 2025]. URL: <https://warfarehistorynetwork.com/article/night-jump-into-tragedy/>.
6. Дніпропетровський медичний портал. Dneprmedical.com.ua [Інтернет]. Історія розвитку швидкої медичної допомоги та санітарної авіації; 2025 [цитовано 16 вер. 2025]. URL: <https://shorturl.at/RXfww>.
7. Горчинська О. NV.ua [Інтернет]. Чорнобиль: медик розповіла, як у 1986 році рятували ліквідаторів; 8 листоп. 2023 [цитовано 17 вер. 2025]. URL: <https://shorturl.at/2ABTr>.
8. Укрінформ. Ukrinform.net [Інтернет]. Активність та актуальність санітарної авіації крізь роки на честь роковин МВС; 7 квіт. 2022 [цитовано 23 вер. 2025]. URL: <https://shorturl.at/IKBR6>.
9. Тригуб О. Armyinform.com.ua [Інтернет]. Повітряні Сили української держави: перші десять років становлення; 24 листоп. 2021 [цитовано 18 вер. 2025]. URL: <https://www.shortifylink.in/d6332>.
10. Кабінет Міністрів України. Zakon.rada.gov.ua [Інтернет]. Про створення державної служби медицини катастроф (Постанова № 343); 14 квіт. 1997 [цитовано 26 вер. 2025]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/343-97-%D0%BF>.
11. Щипаченко С. Radiosvoboda.org [Інтернет]. Повінь у Криму: евакуйовано понад 300 людей; лип. 2010 [цитовано 26 вер. 2025]. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/krym_pov%D1%96%D08C_2010/21100.html.
12. Пфайфер Круз К, ван дер Лайн Я. Sipri.org [Інтернет]. Багатосторонні миротворчі операції в Афганістані у 2001–2021 роках; 16 верес. 2021 [цитовано 27 вер. 2025]. URL: <https://shorturl.at/z0XHY>.

13. Харчук АМ. [Vue.gov.ua](https://www.vue.gov.ua) [Інтернет]. Спеціальний авіаційний загін Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС України; 3 серп. 2023 [цитовано 26 вер. 2025]. URL: <https://shorturl.at/yGL3M>.
14. Пономаренко С. [Ukrmilitary.com](https://ukrmilitary.com) [Інтернет]. Medevac в Дебальцевому; берез. 2015 [цитовано 3 жов. 2025]. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2015/03/medevac-debalceve.html>.
15. Державна авіаційна служба України. [Avia.gov.ua](https://avia.gov.ua) [Інтернет]. Інформація щодо COVID-19: Керівний матеріал щодо перевезення пацієнтів з герметичними пристроями; 2020 [цитовано 26 вер. 2025]. URL: <https://www.avia.gov.ua/slider/covid-19/>.
16. Осадча Я. [LB.ua](https://lb.ua) [Інтернет]. Скільки українців скористалися медичною евакуацією за кордон — розповідають у МОЗ; 6 черв. 2025 [цитовано 12 жов. 2025]. URL: <https://www.shortifylink.in/cbddf>.
17. Ільтьо М. [Novynarnia.com](https://novynarnia.com). Госпіталієри: історія волонтерки «Австрійки»; 19 лют. 2023 [цитовано 18 листоп. 2025]. URL: <https://novynarnia.com/2023/02/19/hospitaliery-avstrijka/>.
18. Герасимчук А. [Mignews.com.ua](https://mignews.com.ua) [Інтернет]. Де в Україні тестують безпілотники для трансплантології і як це працює; 26 верес. 2025 [цитовано 12 жов. 2025]. URL: <https://www.shortifylink.in/381c4>.

References

1. Natsionalnyi tekhnichnyi universytet Ukrainy "Kyivskiy politekhnichnyi instytut imeni Ihoria Sikorskoho". (2025). KPI.ua. Do 100-richchia pershoho polotu ukrainskoho pasazhyrskoho litaka K-1 [To the 100th anniversary of the first flight of the Ukrainian passenger aircraft K-1]. Retrieved from: <https://kpi.ua/2025-kp29-k-1> [in Ukrainian].
2. Derzhavnyi arkhiv Dnipropetrovskoi oblasti. (1938). Fond R-456: Zvity sanitarnoi aviatsii 1937–1938 rr. [Reports of sanitary aviation 1937–1938] Dnipro: DADO. [in Ukrainian].
3. Liakhovets, O. I. (2005). Tsvilna aviatsiia Ukrainy: Mynule, sohodennia, maibutnie [Civil aviation of Ukraine: Past, present, future]. Kyiv: NAU. ISBN: 966-598-163-4. [in Ukrainian].
4. Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. (2011). Liberatsiia. Rukh oporu na okupovanykh terytoriakh Ukrainy u 1941–1945 rokakh. T. 1 [Liberation. Resistance movement in the occupied territories of Ukraine in 1941–1945. Vol. 1]. Retrieved from: <https://shorturl.at/OQy9H> [in Ukrainian].
5. Kamenir, V. (2010, July). Nichnyi strybok v trahiediiu [Night jump into tragedy]. Warfarehistorynetwork.com. Retrieved from: <https://warfarehistorynetwork.com/article/night-jump-into-tragedy/> [in Ukrainian].
6. Dnirovs'kyi medychnyi portal. (2025). Istoriia rozvytku shvydkoi medychnoi dopomohy ta sanitarnoi aviatsii [History of the development of emergency medical care and sanitary aviation]. Dneprmedical.com.ua. Retrieved from: <https://shorturl.at/RXfww> [in Ukrainian].
7. Horchynska, O. (2023, November 8). Chornobyl: medyk rozpovila, yak u 1986 rotsi riatuvaly likvidatoriv [Chernobyl: a medic told how liquidators were rescued in 1986]. NV.ua. Retrieved from: <https://shorturl.at/2ABTr> [in Ukrainian].
8. Ukrinform. (2022, April 7). Aktyvnist' ta aktual'nist' sanitarnoi aviatsii kriz' roky na chast' rokovyn MVS [Activity and relevance of sanitary aviation through the years on the occasion of the Ministry of Internal Affairs anniversary]. Ukrinform.net. Retrieved from: <https://shorturl.at/IKBR6> [in Ukrainian].
9. Tryhub, O. (2021, November 24). Povitriani Syly ukrainskoi derzhavy: pershi desiat' rokiv stanovlennia [Air Forces of the Ukrainian state: the first ten years of formation]. Armyinform.com.ua. Retrieved from: <https://www.shortifylink.in/d6332> [in Ukrainian].
10. Kabinet Ministriv Ukrainy. (1997, April 14). Pro stvorennia derzhavnoi sluzhby medytsyny katastrof (Postanova № 343) [On the establishment of the State Emergency Medicine Service (Resolution No. 343)]. Zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/343-97-%D0%BF> [in Ukrainian].
11. Shchypachenko, S. (2010, July). Povinh u Krymu: evakuovano ponad 300 liudey [Flood in Crimea: over 300 people evacuated]. Radiosvoboda.org. Retrieved from: https://www.radiosvoboda.org/a/krym_pov%D1%96%D08C_2010/21100.html [in Ukrainian].
12. Pfaifer, K. K., & van der Lijn, Ya. (2021, September 16). Bahatostoronni myrotvori operatsii v Afghanistani u 2001–2021 rokakh [Multilateral peacekeeping operations in Afghanistan, 2001–2021]. Sipri.org. Retrieved from: <https://shorturl.at/z0XHY> [in Ukrainian].
13. Kharchuk, A. M. (2023, August 3). Spetsialnyi aviatsiynyi zahin Operativno-riatuvanoi sluzhby tsyvilnoho zakhystu DSNS Ukrainy [Special aviation unit of the Operational Rescue Service of the State Emergency Service of Ukraine]. Vue.gov.ua. Retrieved from: <https://shorturl.at/yGL3M> [in Ukrainian].
14. Ponomarenko, S. (2015, March). Medevac v Debal'tsevomu [Medevac in Debaltseve]. Ukrmilitary.com. Retrieved from: <https://www.ukrmilitary.com/2015/03/medevac-debalceve.html> [in Ukrainian].
15. Derzhavna aviatsiina sluzhba Ukrainy. (2020). Informatsiia shchodo COVID-19: Kerivnyi material shchodo perevezennia patsientiv z hermetychnymy prystroiamy [Information on COVID-19: Guidance on transporting patients with sealed devices]. Avia.gov.ua. Retrieved from: <https://www.avia.gov.ua/slider/covid-19/> [in Ukrainian].
16. Oсадча, Ya. (2025, June 6). Skil'ky ukraintsiv skorystalysia medychnoiu evakuatsiio za kordonom — rozpovidaiut u MOZ [How many Ukrainians used medical evacuation abroad — reported by the Ministry of Health]. LB.ua. Retrieved from: <https://www.shortifylink.in/cbddf> [in Ukrainian].
17. Ільтьо, М. (2023, February 19). Hospital'iery: istoriia volonterky "Avstriiky" [Hospitaliers: history of the volunteer "Austrianka"]. Novynarnia.com. Retrieved from: <https://novynarnia.com/2023/02/19/hospitaliery-avstrijka/> [in Ukrainian].
18. Herasymchuk, A. (2025, September 26). De v Ukraini testuiut bezpilotnyky dlia transplantologii i yak tse pratsiuie [Where drones are tested for transplantology in Ukraine and how it works]. Mignews.com.ua. Retrieved from: <https://www.shortifylink.in/381c4> [in Ukrainian].

ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF THE SANITARY AVIATION SERVICE IN THE DNIPORO REGION

V. V. ZAITSEV, R. O. RODYNSKYI

Dnipro State Medical University, Dnipro, Ukraine

To comprehensively research and highlight the history of the Dnipropetrovsk region's air ambulance service from its inception to the present day. To reconstruct the key stages of its development not only chronologically, but also to analyze the historical, economic, and political regional factors that influenced its changes in context: from equipment and technological innovations to institutional changes.

Materials and methods: historical materials, including monographs, periodicals, official decrees, laws, digitized archives of references, and government reports. Bibliosemantic, descriptive, and historical methods of data processing were used.

Results. The air ambulance service in the Dnipro region has an extensive and remarkable history with its own distinct regional characteristics and changes that have occurred since its first day under the influence of many factors: historical, geopolitical, economic, and medical ones. The collected material and its structured study represent a valuable contribution to the analysis of regional air ambulance services in Ukraine, which may become material for the development of an emergency medical chain in Ukraine, opening up significant prospects.

Conclusions. The history of the Dnipro region's air ambulance service is characterized by a number of distinctive features: its formation and development at the turn of the century in difficult conditions. It was shaped by economic crises, institutional challenges, and the peculiarities of wartime. This paradigm and the nature of its development not only demonstrate the resilience and adaptability of the relevant industry and professional core, but also allow for the formation of significant potential for further development at the national level.

KEY WORDS: social medicine; public health; health care management; history; sanitary aviation; Dnipro region.

Рукопис надійшов до редакції 05.11.2025

Рукопис прийнято до публікації 20.11.2025

Рукопис опубліковано 31.12.2025

Відомості про авторів:

Зайцев Вячеслав Володимирович – кандидат медичних наук, викладач кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, Дніпровський державний медичний університет; ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0955-2699>.

Родинський Роман Олександрович – студент медичного факультету, Дніпровський державний медичний університет; ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2292-6977>.

Електронна адреса для листування: mka320297@gmail.com